

L. V. B.

LEV. 220276

28

SF 29999ve

18. janvārī 1926 g.

IV. gads.

Maksā Ls —.50.



Muzikas Nedēļa

ILUSTRĒTS LAIKRAKSTS MUZIKAS POPULARIZĒŠANAI

№ 1.



Pārskats par somu muziku.*)

Somija ir plaši pazīstama kā «tūkstošu ezeru zeme», bet droši vien maz ir personu, kas zin, ka Somiju varētu saukt arī par «tūkstošu melodiju zemi». Daudzi zin, ka somu tautiskais eposs «Kalevala» ir lielākā un vērtīgākā episkā poema, vismaz starp visām Eiropas tautām, bet kā rādās, ļoti mazs ir to skaits, kas zin to patiesību, ka somu tautas dzejas un muzikas krājums ir vislielākais un visbagātākais Eiropā, vismaz proporcionāli. Runājot par Somijas moderno kultūru, minētie fakti vienmēr liek sevi pieminēt, ne tikai tamdēļ, ka somi līdz šai dienai ir uzglabājuši un publicējuši savas kulturas veco mantojumu (kā par piem. milzīgais darbs «Somu tautas vecās dzejas», kurš drīzumā parādīsies atklātībā, un kurā uzņemtas tikai oriģinaldzejas, kopskaitā ap vienu miljonu), bet arī gandrīz visa somu modernā garīgā kultura dibinājās tieši uz šīm nacionālām vērtībām, tik dziļi cilvēcīgām un reizā ar to tik kosmopolitiskām. Tā var teikt, ka somu modernā literatūra sākas ar Alekša Kivi ģenialām dramām uz nacionāliem, un pa daļai «Kalevalas» motīviem, somu modernā glezniecība ar A. Galen-Kallela pirmām gleznām arī uz «Kalevalas» motīviem, un somu modernā muzika ar Jāna Sibeliusa simfoniju «Kullervo» uz «Kalevalas» motīviem, vairākām lielām «Kalevalas» legendām un simfoniskām poemām.

Prof. Jāns Sibeliuss (dz. 1865. g.) tagad ir visā pasaulē slavens meistars, kurš ar savu mākslu, kas cēlusies no aprobežota — nacionāla pamata, bet attīstoties sasniegusi cilvēcīgas vērtības vispasaules apjomā, kurš ar savu neparasti stipro un ģenialo personību savos darbos, uzvarējis ne tikai

*) Raksts nodots «Muz. Nedēļai» no Ārlietu Ministrijas ar atzīmi, ka tas piesūtīts no somu sūtniecības, sakarā ar komponista Jāna Sibeliusa 60 g. dzimšanas dienu.

7
 tuvākos kaimiņus -- Skandināvijas valstis, radot tur istas «skolas», bet sev atradis vietu blakus visu laikmetu vislielākiem kompozīcijas meistāriem arī zemēs, kā Vācijā, Austrijā, bet sevišķi Amerikā, kur viņa kompozīcijas izpilda jo bieži. Sibelius ir patiešām tipisks dabīgais ģenijs, kurš atver jaunus ceļus ar savas dvēseles primitīvo spēku, uzglabājot vienmēr savu veselīgo instinktu, nekad nenomaldoties necaurejamās, neauglīgajās teoretiskās spekulācijās, kurās šajos laikos ir tik izplatītas; viņa darbi patiesi ir kā reta oaze mūsu laiku drudzainajā mākslinieciskā ražošanā. No lielajiem un ļoti dažādājiem Sibeliusa darbiem lai minam V. simfoniju, vairākas simfoniskas dzejas, kantātes, pantomīmu «Scaramoucha», koncertu vijolei, stīgu kvartetu, kā arī daudz citas kamermuzikas, piem. kompozīcijas vijolei ar klav. pavad. un dziesmas. Lielāko daļu Sibeliusa darbu izdevis Breitkopf un Hertels Leipcīgā, bet piekto simfoniju V. Hansens Kopenhāgenā.

Blakus Sibeliusam jāmin prof. Roberts Kajānuss (dz. 1956. g.), kurš tāpat kā Sibelius, savu dzīves darbu sācis zem nacionālās sajūsmas spožās zvaigznes. Kajānuss ir komponējis vērtīgus darbus (simf. dzeja «Aino», simfonijas un kamermuziku), bet viņa nopelni guļ galvenā kārtā izpildošā mākslā; kā somu pirmā filharmoniskā orķestra dibinātājs un kā diriģents, līdz šim ievērojamākais Somijā, viņš noteicošā veidā iespaidojis somu orķestrālas muzikas attīstību; arī tālu aiz robežām viņš darijis sevi pazīstamu kā ļoti spējīgs diriģents, sevišķi Sibeliusa un klasiķu darbu interpretācijā.

Prof. Armas Jernefelts, (Järnefelt, dz. 1869. g.), iepriekšminēto laika biedrs, pašlaik diriģents Karaliskajā operā Stokholmā, ir arī pilnīgi atzīts kā spējīgs komponists. No vecākās paaudzes vēl minams Erkki Melartins (dz. 1875), Helsingforsas konservatorijas ilggadējs direktors; starp viņa darbiem ir 5 simfonijas, simfon. dzejas, kā arī liels skaits kamermuzikas kompozīciju; viņa dabā ir lirisms, kurš tuvojas franču jauno impresionistu stilam, nezaudējot tomēr savu liriski-elegisko pamattoni. Selims Palmgrens (dz. 1878. g.), arī pilnīgs lirīķis, guvis plašu slavu ar savām klavieru kompozīcijām un dziesmām. No viņa trešā klavieru koncerta visbiežāk tiek spēlētas II. un III. daļa («Upe» un «Metamorfozas»), no mazākām klavieru kompozīcijām galvenā kārtā — 24 prelīdes. Palmgrena spilgtākās īpatnības ir oriģinēls kromatisms, harmonija bagāta ar nokrāsām, un spožs klavieru stils. O. Merikanto un O. Kotilainens ir populārākie un iemīļotākie komponisti; viņu dziesmas un klavieru kompozīcijas, vienkāršas un sirsnīgas, atradušas dzimtenē lielu skaitu draugu. Toivo

Kuula (dz. 1885. g., miris 1918. g.) un Levi Madetoja (dz. 1887. g.) ir ievērojamākie komponistu jaunākā paaudzē. T. Kuula bija patiešām ģeniāls komponists, un par spīti savam isam mūžam, viņš atstājis darbus, kas vienmēr ieņems savu noteiktu vietu Somijas muzikā. Stipri un dziļi pārdzīvotumi, tehniskā gatavība, pilnīga formas pārvaldīšana, tie ir līdzekļi, ar kuriem darbi atstāj neatvairamu iespaidu uz klausītājiem. Starp T. Kuula darbiem, dibinātiem uz somu tautas dziesmām, minam šeit skaisto trio (ar klav.), vijoles sonāti (izdevis A. Apostol, Helsingforsā), orķestra svītes, «Stabat mater» (korim ar orķestri), kā arī liels skaits dziesmu korim un solo (ar klav. vai orķ. pavad.). Levi Madetoja ir attīstītākais un oriģinālākais simfoniskais jaunajā Somijā. Līdz šim viņš komponējis starp citu 2 ļoti ievērojamas simfonijas un citus darbus orķestrim, kā arī daudz kamermuzikas. Madetoja darbu tipiskā ipatnība ir pilnīgā formā ietvērta elegiska grūtsirdība, kuŗa bieži izplēšās līdz traģismam, saistošam cēlumam; viņa orķestrālais stils ir caurspīdīgs un krāšņš. Starp Erika Furuħjelma (dz. 1883. g.) darbiem pelna atzīmēšanu klav. kvintets, bez tam viņš komponējis vienu simfoniju un dažus citus darbus orķestrim. Heikki Klemetti (dz. 1876. g.), slavenā jauktā kuŗa «Suomen Laulu» («Somu dziesma») dibinātājs un ilggadīgs diriģents, vislielāko nopelnu ir guvis, paceļot somu kuŗu dziedāšanu uz ļoti augsta mākslinieciska līmeņa; viņš ar sekmēm darbojās arī kā komponists, sevišķi koku dziesmu nozarē.

Starp visjaunākiem komponistiem Vaino Raitio (dz. 1892. g.), guvis ievēribu ar saviem darbiem orķestrim. Raitis ir impresionistiskas dabas, un viņa orķestra kompozīcijas līdzinās krāšņām fantāzijām; stila ziņā viņš nāk ļoti tuvu Skrjabinai-Šenberga skolai. Ievērojamākie Raitis darbi, kas liecina par lielu tehnisku talantu, ir — 1 simfonija, 2 simf. dzejas, 1 stīgu kvartets un 1 klav. kvintets. Lauri Ikonens (dz. 1888. g.) ir savā ziņā iepriekšējā pretstats; viņš cenšās pēc izteiksmes vienkāršības, lietojot mazāk modernus, tomēr ipatnējus kompozīcijas līdzekļus. Ikonens komponējis 2 simfonijas un kamermuzikas darbus. Bengt Karlsons (Carlson, dz. 1890. g.) arī skaitams pie impresionistiem, un viņa darbos manāms franču impresionistu (Debissi skolas) iespaids; viņš komponējis galvenā kārtā kamermuziku. Starp jaunākiem komponistiem skaitās arī Aarre Merikanto (dz. 1893. g.), kuŗa lielās kompozīcijas orķestrim (simfonijas un koncerti), kā arī kamermuzikas darbi, saista uzmanību ar tehnisko spēju, vecā polifona stila retu pārsvaru. Heino Kaski (dz. 1885. g.) ir īsts lirīķis; viņš uzrakstījis 1 simfoniju, 2 svītes orķestrim un dažas mazākas

solo kompozīcijas. Ilmari Hannikainens, jaunās paaudzes labākais pianists, ar sekmēm darbojas arī kā komponists, rakstot galvenā kārtā klavierēm un dziedāšanai. Ernsts Linko, arī labs pianists, ir komponējis 2 klav. koncertus un kamer-muziku. Armas Maasalo, veikls koru diriģents, komponējis galvenā kārtā dziesmas korim un solo. Beidzot starp visjaunākiem komponistiem minami: A. Lahtinens, Feliks Krons, J. Pohjanmis, Yrjö Kilpinens un Kalmi.

Somu opera, vismaz vēl tagad, soļo pa tiri nacionālu ceļu. Starp operām, rakstītām vecā stilā, minamas: O. Merikanto «Elinan Surma» («Elinas nāve») un «Regina von Emmeritz», Melartina «Aino»; starp modernākām — pazīstamā profesora Ilmari Krona (dz. 1867. g.) «Tuhotulva» («Plūdi»), Armasa Lounis (dz. 1884. g.) «Seitsemān veljestā» («Septiņi brāļi») un «Kullervo» uz «Kalevalas» motīviem; A. Merikanto nesen pabeidzis lielu romantisku operu 4 cēlienos «Juha» un L. Made-toja nacionālu operu 4 cēlienos «Pohjalaisia».

Kā no iepriekšējā redzams, Somijā top citīgi strādāts muzikas druvā. Jāpiezīmē vēl, ka visiem minētiem komponistiem, kā jaunajiem, tā vecajiem, ir kopēja īpašība: visi cenšas sasniegt augstāko un tīrāko mākslas ideālu, ko pierāda tas, ka neviens no somu komponistiem nav nodevies ne operetu, ne dejas muzikas komponēšanai.

Straumes Jānis.

920

Jānis Cimze.

Muzikas vēsturniekam, kas gribēs būt objektīvs, aizvien nāksies pie Cimzes pakavēties, kā pie viena no pirmajiem un ievērojamākajiem muzikas darbiniekiem. Par tādu viņu padarījis stāvoklis, kādu viņš ieņēmis dzīvē. Cimze ir aplūkojams mazāk kā produktīvs muziķis, bet vairāk kā audzinātāju audzinātājs, ar citiem vārdiem: kā Vidzemes dr. skolotāju zemināra pirmais direktors, un līdz ar to arī kā pirmais pamatalicējs latvju tautas dziesmas kultūrelai uzplaukšanai.

Jānis Cimze dzimis 1814. g. 21. jūnijā, Vidzemē, Raunas draudzē, Cimzes pusmuižā, kur viņa vecāki bijuši par vagariem. No 8 bērniem, 5 dēliem un 3 meitām, Jānis bijis vecākais. Pirmo mācību, lasīšanu, galvas gabalos un dziedāšanā, viņš dabūjis no mātes Annas. Tā ka vecāki bijuši hernhutiesi, tad

tie būdami reliģiozi ļaudis, mājās turējuši rīta pātarus: dziesmas pavadītas ar mazām ērgelītēm. Skolā Jānis gājis Raunas dr. skolā, bijis ļoti čaklis un 16 gadus vecs beidzis skolu, pēc tam pieņēmis vietu Rōzes muižā pie Hahna dzimtas, pēc tam pie Smiitenes varakalēja Lukševica par mājas skolotāju. 19 gadus vecs 1833. g. dabūjis vietu par draudzes skolotāju Valmierā.

Te mācītājs Valters iepazīnīs ar Cimzi un ieteicis Peterupes mācītājam Dr. Ulmanim (vēlākam teoloģijas profesoram



Tērbatā un beidzot bīskapam) par kandidatu uz nodomatā zeminara direktora vietu. Nu Cimze sūtīts uz Veisenfelzes zeminaru Saksijā pie Dr. Harniša, sagatavot par zeminara direktoru. Tur nonācis 22 gadus vecs, 1836. g. 2. augustā, mācījies 2 gadus ar tādām sekmēm, kā beidzis kursu, līdz ar kurlmēmo skolotāja kursu, tik slaveni, ka Harvaks, viens no viņa skolas biedriem, raksta par viņu sekoši:

«Pēc beigtām studijām, Cimze taisīja kopā ar citiem kursu beigušiem zeminaristiem savu skolotāja eksamenu un dabūja

nija viņas viņus iesitamies arī mūsu jūrmalā un sajuta šo gari-
go sirdspukstienu arī savās krūtīs. Un ar šo gaismas strāvu
nāca arī es, latviešu tautas bērns, caur Valteru
sakarā».

Sis rindiņas tanī ziņā svarīgas, ka Cimze, lai gan beidzis
vācu izglītību, tomēr atzīstas, ka ir latvietis. Šo atzīšanos, kā
pārliedību, Cimze iepotējis saviem audzēkņiem vēlākā
Valkas zeminārā. Tā tad Cimze, lai gan viņa devīze*), ar ko
mēdza parakstīties, bij vācu valodā, savā pārliedībā un darbos
aizvien bij īsts latviešu tautas bērns. Izskaidrojas vienkārši ar
to, ka C. nav pratis šīs domas dzejiski latviskot, kas būtu ap-
mēram tā: «Vismazais pulciņš auglīgs top, kad pareizi to au-
dzē, kop...»

Būdam muzikā sevišķi apdāvināts, Cimze bij Veisenfelzā
lielu svaru licis arī uz izglītību muzikā. Ziņojumā no
Veisenfelzas Valteram ļoti uzslavēta Cimzes klavieru spēle (un
minēta arī viņa virtuozitāte vijoļu spēlē. Bet Valters rakstījis
Cimzem, ka pietiekot tikai ar veiklu klavieru spēli, — lai jēl
nepārpūlējoties.

Muzikas un dziedāšanas ziņā Cimze izglitojies
pie muzikas direktora Hantscheļa Veisenfelzā un pie profesora
Ludv. Erka Berlinē. No šiem vīriem tad Cimze mācījies at-
zīt, ka daiļa vairāk balsīga dziedāšana ir viens no spēcīgākiem
tautas izglītības līdzekļiem — tautas sirdsjuutu izdaiļotāja. Tā
izskaidrojas, ka Cimze sācis krāt un harmonizēt latv. tautas
dziesmas. Te viņš vispirms sekojis saviem pedagoģiskiem
principiem, piegriezis vērību arī «lauku puķītēm», kā viņš no-
sauca tautas dziesmas savā «Dziesmu rotā».

Cimze pārnāk 1839. g. 17. jūnijā Valmierā un uzsāk savu
svarīgo amatu — audzināt latviešiem labi sagatavotus skolotā-
jus. Tas notika tos laikos, kad vācieši negribēja, lai latvieši
mācas vācu valodu, baidīdamies no tam, ka zemnieki netop
vāciešiem līdzīgi un dzīvē nesāk ieņemt augstāku stāvokli. Tā
tad Cimze dabūja vēl trīs gadus ilgu laiku priekš sagatavoša-
nās savā amatā ar nosacījumu, ka tam jāsaraksta visas vajadzī-
gās mācību grāmatas latviešu valodā. Bruņie-
cība atvēlēja 300 rubļ. gadā uzturas naudu.

No rokraksta ar redzams, ka Cimze šo uzdevumu grie-
jis realizēt, vispirms sarakstīdams dzimtenes ģeogrāfiju; tikušas
gatavas jau kādas 73 lapa pusē «par Vidzemi». Zēl, ka geo-

*) «Wie fruchtbar ist der kleinste Kreis,
Wenn man ihn recht zu pflegen weiss!»

Atrodams paraksts zem viņa fotogrāfijām.

grafija nav iznākuse klajā. Bet redzams arī tas, ka Cimze gribējis zeminaram dot plašākas robežas, ne tikai latviešu valodu; viņa plāns bijis, ka jā māca latviešu, vācu un krievu valodas. Dabūjis šim plānam piekritējus; vispirms Valteri uz savu pusi. Un tā tad 1839. g. 10. novembrī atklāts Valmieras draudzes skolā zeminars ar 10 pirmajiem audzēkņiem, to starpā Cimzes brālis Dāvis un Jānis Ruģens (pazīstamais latv. dzejnieks).

Bet zeminārā dabū strādāt tikai pirmais kurss. 1843. g. 23. martā nodeg Valmieras draudzes skola līdz ar piebūvi, kurā ierīkots zeminars.

Otro kursu ierīko Valmieras pilsētā, aprīņa skolas namā. Ir 12 audzēkņu, to starpā Juris Neikens, Dzirne un V. Zēvalds («Dziesmu kroņa izdevējs»).

Pa to starpu zeminaram bijis jau jaizkaro sivs cīniņš. Krievu valdība gribējuse zeminaru slēgt. Bruņniecība atkal ievēlējuse tautskolu padomnieku Dr. Ulmani, kas sabijis šai amatā no 1844 — 1856. g. Skolu padomnieks rakstījis Cimzem reskriptu ar sekošiem noteikumiem priekš mūsu ķesteru skolās (tā nosaukts zeminars) par visām lietām vajadzīgi: 1) baznīcas reliģijas pamati; 2) ka skolā nemodina aplamu kāri pēc zināšanām vien; 3) nedrīkst notikt nekāda pārtautošana. Reliģijas mācībai jānotiek latviski.

Ar šiem skolu padomnieka noteikumiem bij zeminars (ķesteru skola) glābts no valdības vajāšanām. Arī pats Cimze nolīcis pie Tērbatas univerzitatē mājskolotāja eksamenu, lai zeminaram nodrošinātu nākotni.

Otrā kursa audzēkņi atlaisti 1846. g. 10. dec. No Cimzes atlaišanas runas izceļamas šādas vietas: «Mēs dzenamies pēc tā, būt isti nacionāli. Mēs gribam kalpot, un proti savai t. i. latviešu tautai. Turat augsti savu amatu, pazemojaties tikai Dieva priekšā, esat godprātīgi pret cilvēkiem!.. Drīz būs pagājuši 7 gadsuimteņi, kopš tas Kungs svešus namaturētājus iecēlis pār mūsu tautu... Gādājiet tālabad, kā kad Viņš nāk, jūs Viņam varat dot labu atbildību par sava nama turēšanu!..»

Vēl 3. kursu (1846.—1849. g.) noturēja Valmierā, tad zemināru pārcēla uz Valku. Iesākot, Cimze ar audzēkņiem apmetās pašā Valkas pilsētā, jo jaunais zeminara nams, kādu versti no pilsētas, nāca tikai 1858. g. gatavs.

Zeminara mūžu Cimze iedala 3 laikmetos: I. Valtera laiks jeb zeminara dzimšanas laikmets, II. laikmets beidzās 1856. g. ar Dr. Ulmaņa aizsaukšanu uz Pēterburgu par general

konzistorijas viceprezidentu. III. laikmets sākās ar jaunā Valkas zeminara iesvētišanu 1853. g. 18. junijā resp. ar Mālpils mācītāja R. fon Klota iecelšanu par laukskolu padomnieku.

Zeminara 25 gadu jubilejas gadījumā 1864. g. 17. junijā Klots licis priekšā Vidzemes laukskolu virsvaldei, piešķirt Cimzem zeminara direktora tituli, kas arī noticis. 1871. g. nāca par laukskolas padomnieku mācītājs diakons Pfeils no Tērbatas. Ar to Cimze nevarēja labi satikt. Izskaidrojoties, Cimze tam izteicis savus uzskatus par koraļu priekš- un pēcspēlem sekoši: «Pie koraļa pieder nešķirami priekš- un pēcspēles, transponēšana, pedaļa spēle, harmonijas izprašana, modulācija u. t. t. Nebūs nepareizi sacīts, ka mūsu uzdevums aptver vēl vairāk nekā to. Jo mums jāizglīto muzikas skolotāji arī priekš mūsu zeminara, kamēr ārzemēs tādus audzēkņus pēc beigta kursa sūta uz konzervatoriju. Motetes ir vienkāršas fugas garīgas figurāla dziesmas, visvairāk priekš vīru korīem rakstītas un dziedamas bez pavadījuma. Tā tad šī vienkāršā zolidā muzikas forma būtu atmetama, kuŗa no zeminara jau izplatījusies zemē, kamēr jau ilgi pirms tam ir dziedāti grūti korī no oratorijām jauktiem korīem? Tas taču nevar būt nopietni domāts! Še ir liels pārpratums. Jau sasniegtais un iegūtais paturams, visādā ziņā zeminārā izkopjams, kultivejams...

Tā, Cimzem bij jācīnās ar ta laika garīdznieku obskarantismu un bruņniecības neattaisnojamu taupību un skopumu.

1871. g. augustā «ķesteru skolu» pārvērtā par iestādi ar 3 un 4 klasēm. Par tautskolu padomnieku nāca Smiltenes mācītājs Guleke.

Tas atveda no austrumu Prūsijas Karaleņas zeminara kādu Varstaeu par paraugu-skolotāju, par kuŗu direktoram gandrīz nebij nekāda teikšana. Tā bija jauni nemieri neizbēgami, kamēr audzēkņi, svērdamies uz Cimzes pusi, neieciesto skolotāju «izēda» no vietas. Nāca pārmetumi Cimzem, ka zeminārā esot jaunlatvietības gars. Tas saēda Cimzes veselību. Jau 1881. g. viņš saslima ar grūtu nervu kaiti. Gan vēl atspirga, bet kādā teatra izrādē Valkas muses zālē smadzeņu trleka ķēra sirmo pedagogu un 10. oktobri tas slēdza savas acis.

1888. g. 7. aug. pateicīgie audzēkņi un atzinīgā Vidzeme ar ziedoto naudu uzcēla uz Gimzes kapa pieminekli.

* * *

Valmieras mācītājs Neulands savā grāmatiņā «Mani jaunības laiki» raksta par Cimzi sekoši:

«Gimze bija jauna vīra spēka gados, slaiks, videju augumu, smalku garenisku seju, platu pieri, gudrām acīm, zīmīgu muti,

kā sevišķi prātīgam runātājam. Viss iespaids bij tāds: tas saprot, māc runāt un prasīt un valdīt — ir dzimis skolotāju skolotājs. Brēža, Neikens — arī bija teicami skolotāji. Bet kad Cimzi uzskatīja, tad maniĶa, ka Brēža bij par strauju un strupu savos vārdos, Neikens par mīkstu, Cimzem bija abu īpašības, mēreni savienotas . . . Man bijuši laba tiesa teicamu un ievērojamu skolotāju, bet tik dziļu iespaidu nav neviens atstājis kā Cimze . . .

Cimze bija caur un caur skolas virs. Svēts viņam bija skolotāja amats un viņš to turēja augstāk par visu. Bij pedagogs «no Dieva žēlastības» — stingrs un apzinīgs skolotājs. Viņa mācība bija stingri metodiska, interesanta un aizgrābjoša.

Sāļij vajaga būt gatavai izkust un atdot savu individualitāti, lai būtu citiem viss. Brīvība, mechaniskā vara, patiesība un mīlestība, tās ir ievērojamas varas vēsturē!

Cimze nelietoja nekādus sevišķus soda līdzekļus. Viņš valdīja ar savu personību un skatu.

Skola ir tas arklis, ar ko iznīcina nezāles. Izlietojat šo rīku un jūs redzēsāt savu tautu atsvabīnātu no garīgām vajām. Skola ir tā, kuŗai tauta jāpadara stipra un gatava priekš garīgiem baudījumiem. Ja gribi, lai bērns dabiski attīstas un uzturas vesels, tad sniedz tam veselīgu barību. Ja gribi savu tautu redzēt laimīgu, tad sniedz viņai to no garīgas barības, ko viņa uz sasniegtas izglītības pakāpes var panest.»

Pēc šiem pamata, teikumiem Cimze dzīvoja un mācīja.

Sevišķu svaru lika uz muzikas prāšanu.

Klavieru un ērģeļu spēli, dziedāšanu un harmonijas mācību piekopa zeminārā ar sevišķu uzcītību un dedzību.

Dziedāšanas piekopsanas ziņā Cimze bij meistars. Ar savu audzēkņa darbību viņš kļuvis par dziedāšanas koru nodibinātāju uz laukiem. Ar maz izņēmumiem, visu Vidzemes dziedātāju un pirmo biedrību dibinātāji ir bijuši Cimzes audzēkņi.

Tā tad, ja dziedāšanā esam progresejuši, tad Cimzem pietam nopelni, kā skolotāju apzinīgam audzinātājam.

Ar katru jaunu skolotāju, ko Cimze laida tautās, kļūva atrisināts jauns pavadiens no tieksmainā dziesmu kamoļa.

Bez Cimzes šis dziesmu kamols vēl kaut kur atrastos necilāts un nešķetināts.

Vajadzēja ierosinātāju, kas dod dzīvu garu nedzīvām ļaužu masām — Cimze bij šis brīnuma burvis, zem kuŗa rokas atdzīvojās dziesmu pūrs malu malās . . .

Stingrā kritika tagad pārvērtē visas vērtības. Tai ir padots arī J. Cimze. Ja ta reizem tuvojas Cimzes muzikas

garam ar soda žestiem, tad nevajaga to pārprast. Vispār jāizšķir Cimze kā audzinātājs un kā pirmais dziesmu dziedinātājs. Kā produktīvs muziķis Cimze apskatams ar citu mērauklu, nekā dziesmu atdzeminātājs. Kā dziesmu kamola atšķetinātājs viņš pelna pilnā mērā atzinību. Var pat apbrīnot padarītos darbus. Bet kritikai neviens nevar liegt — izturēties referaēli pret Cimzi kā muziķi. Kā t. dziesmu harmonizētājs C. iet to ceļu, kāds tam audzināšanā rādīts; šis ceļš nav latviski nacionāls — un to tik var kritika pārnest.

Harmonizācijas veidā ieturēts, viņā skolotājiem piemērots ir: homofons koraļveidīgos akordos — pēc vācu tautas dziesmām, tā ka paliek neizcelts latviski nacionālais gars. To Cimze mācījies no Erka un citiem saviem skolotājiem. Nav pelnījis, ka viņam to pārmet.

Nopelns ir daudz lielāks. Diezin, vaj dziesmu kamols nebūtu palicis neatšķetināts, ja Cimze nebūtu gājis to ceļu, ko viņam mācīja cittautu profesori. Lielais nopelns ir, dziesmu gara ieaudzinašana viņa audzēkņiem — tautskolotājiem, kas bij un ir koŗu vadoni gandrīz it visiem dziedātāju koriem.

Viegneru Ernests

Fonoloģija.

90

Vārds «Fonoloģija» plašākās apriņdās maz pazīstams un vēl mazāk saprasts. Lai man būtu atļauts še par viņa saturu un nozīmi kādu vārdu teikt. Grieķu «fone» (skaņa), savienots ar «loģija» (no logos — izpratne), dara vārda nojēgumu saprotamu. Fonoloģija aptver skaņu valstību viņas visumā no vienkāršā trokšņa līdz komplicētam muzikalām ražojumam.

Fonoloģija kā studijas priekšmets sadalās divās galvenās daļās: teoretiskā un praktiskā. Teoretiskā daļā ietilpst: muzikalās ražošanas psiholoģija, muzikas vēstures gaitas pētīšana, akustika, estētika, metodoloģija u. t. t. Praktiskā fonoloģija aptver visu, kas vedams sakarā ar aktīvu muzikalās ražošanas mākslu. Tanī ietilpst: retorika, vokālā un instrumentālā fonētika, kompozīcija un interpretācijas tehnika.

Visas še minētās fonoloģijas sastāvdaļas katra par sevi jau diezgan pazīstamas, izņemot talanta resp. ražošanas psiholoģiju un vokāli-instrumentālo fonētiku, kuŗas, kā

mācības priekšmeti tikai nesen sākušas sev ceļu atbrīvēt. Par pēdēji minēto, kā vismazāk pazīstamu faktoru, gribu šē īsumā dot kādus paskaidrojumus. Fonetika, kā praktiskās fonoloģijas galvenā sastāvdaļa, aptver sevī vairākus sakopotus jēdzienus, no kuriem izcilus vietu ieņem skaņu modifikācijas problēmi: skaņas augstuma novērtējums, ilgums, stipruma grāds un tembrs (skaņu raksturīgā nokrāsa). Par tembru, kā līdz šim vismazāk iztīrīzatu fonetikas nozari, jāsaka, ka tas pēdējos gadu desmitos izvirzījies par sevišķi ievērojamu pētīšanas priekšmetu, kurš turpmāk muzikas pedagoģijā, kā droši paredzams, ieņems visievērojamāko vietu, tādēļ, ka uz viņu dibināsies muzikas mākslas turpmākā attīstība, jo šā problēma atrisinājums nostādīs muzikas mākslu un pedagoģiju uz pavisam jauniem pamatiem.

Jaunlaiku Vakar-Eiropas, sevišķi vācu ievērojamākie fonologi, piem.: prof. K. Stumpfs, Dr. O. Abrahams, K. Sāfers un citi pēc daudzkārtīgiem pētījumiem atrisināja tembra problēmu teoretiski. Pēc šo pētnieku atziņām toņu nokrāsa ir tikai tembra ārēja iezīme, bet katram atsevišķam, noteikta augstuma tonim ir savs ipatnējs iekšējais, ar izglītotu dzirdi uztverams individuāls raksturs, resp. noteikta tonāla fizionomija. Tā tad mūsu toņu sistēma katram atsevišķa augstuma tonim ir kaut kas, kas viņu izšķir no visu citu augstumu toniem. Ar to ir atrisināts jautājums par t.s. absolūto dzirdi, un tādējādi ronās iespējamība šo dzirdes attīstības pakāpi iegūt apmācības ceļā. Līdz šim attīstīta dzirdi relatīvi ar solfedžio un diktātu palīdzību, izmērot toņu savstarpējās attiecības pēc intervāliem, jo dominēja pārlicība, ka absolūtā dzirde, t. i. spēja nemaldīgi noteikt katra toņa augstumu, piešķirta tikai reti izredzētiem caur iedzimtību. Bet teoretiski pierādītai iespējamībai, apmācības ceļā iegūt absolūto dzirdi, trūka galvenais: praktiskās metodes, ar kuŗas palīdzību sasniedzama šī augstākā muzikālas dzirdes attīstības pakāpe. Vācu muzikas pedagoģi līdz šim tādas metodes nespēja radīt, ja neskaita kādus neizdevušos visai pavīrus mēģinājumus šinī virzienā. Arī mūsu tautietis Nikolajs Allunans savā brošūrā «Das innere Gehör» mēģināja dot praktiskus aizrādījumus, kā uz akorda pamata attīstīt absolūto dzirdi. Šis darbs, kaut gan idejiski interesants, praktiskā pedagoģijā savas nepilnības dēļ nav pielietojams.

(Turpmāk beigas.)

Ed. Ramats.

Dziesmas skolām.

I.

Par dziesmu trūkumu jaunai paaudzei nevaram sūdzeties — viens pag. gads nesis klāt trīs vērtīgus izdevumus: P. Jurjāna «Dziesmas» ierikotas vidusskolām (zēniem). J. Graubiņa «Skolēnu kori» II. un III. krājums un — A. Kauliņa «Dziesmu krājums» pamatskolām (I. pakāpe I. burtnica un II. pakāpe I. burtnica). Tā tad dziedamā pietiktu gadiem. Lai gan minētos krājumus iekārtojuši pedagogi, kas tajos nes savu darbu piedzīvojumus, tak, sīkaki analizejot minēto krājumu dziesmās atduramies uz vienu šķērslī — bērnu balss diapazona apgūtināšanu. Uzspiežot mazo dziedoņu balstiņām izlietot viņu balss apjomu galejās skaņas, nemaz neapzināties, kādu postu nodaram viņu balss organiem. Sevišķi uzmanīgiem jābūt ar pusaudžu zēnu balsim, ja viņiem atļauj piedalīties dziedāšanā.

Līdz pat pēdejam laikam zēnu balsim vien harmonizētu dziesmu nebija. Iztika ar tām pašām trisbalsīgām dziesmiņām, kuŗas domātas jauktiem bērnu koriem. Protams, ka sekas jūta nevien paši audzinātāji, bet visvairāk jaunie dziedoņi. Šo trūkumu pa daļai mēģinājis novērst P. Jurjāns iekārtodams pazīstamo autoru un tautmelodijas tikai zēnu koriem un pietamo viņiem baiss diapazonu. Šo partiju augstākās notis retumis aizsniedz otrās oktavas do. Skolās, kuŗās mācās tikai zēni un vecākās klasēs jau nobrieduši tenori un basi, dziesmu materials iekārtots arī tā, ka to var izlietot tikai vīru kori. Dziesmu harmonizējumi vienkārši, diezgan pateicīgi; vairums tautmelodiju.

Izdevums glīts un cena nav augsta.

Verdi un Arnaldi.

(Epizodes iz itaļu mākslinieku dzīves).

Lago di Komo milzīgās viesnīcas «Billa d'Esti» dārzs ļauzu pilns. Te pa vakariem pulcejās visi viesnīcas iemītnieki. Kā sudraba bruņas mirdzēja ezers šai burvigā mēneša naktī.

No koku biezokņa dzirdama čukstēšana, kuŗu pavada klusi, aizturēti smiekli. Elektriskais apgaismojums nogriests, lai ne-traucētu mēneša simfoniju. Un šis brīnišķīgās pils sargu vietās stāveja milzīgas, varonīgas, drūmas cipreses, itkā no pasaku valsts izrautas un te nostādītas.

Piepeši no tālienes izdzirdam ģitares skaņas un ieraugam tuvojamies nevarīgu ubagu, kuŗš sāk dziedāt izmocītā, vājā balsi. Daži no mums iesmejas, muļķīgi un zemiski.

— Klusāk, klusāk! — dusmas aizturēdams iesauca Džuzeppe Verdi, kuŗš arī te viesojas pie vecā Rikkordi. Tad pagriezies pret ubagu, jautā:

— Enrico sei tu! (Enriko, vai tu tas esi?).

— O, ja, maestro. Esmu laimīgs jūs redzēt pie ziedošanas veselības.

— Nu, bet kā jums veicās? Vai apstākļi uzlabojušies?

— Ne! Nodzīvoju visu, kas man bij.

— Bet kāpēc tu nepasniedz ārzemniekiem dziedāšanas stundas, kā to dara visi tavi draugi Milanā?

— O, illustrissimo! Uz skatuves es dziedāju, kā putns mežā. Bij balss, bija arī talants. Ne viena, nedz otra nav iespējams atdot skolniekiem. Un negribu krāpt un izmantot iebraucējus — laimes meklētājus, kā to šarlatāni dara. Jo katru aizsmakušu gaili tie apsolas izmācīt vai nu par Mario, vai Kaļcolari, lai tikai audzēkņiem izspiestu beidzamo liru.

— Ja, ja, vecais, tev taisnība. Tu biji ne tikvien apbrīnojams artists, bet arī godīgs cilvēks. Par nožēlošanu, tagad tādu palicies tik maz.

— Vaj tu zini, kas tas ir? — Verdi jautāja manai sievai Zinai Kočetovai, bijušai Maskavas Lielā teatra dziedātājai.

— Ne.

— Slavenais Arnaldi. Visi viņu dievināja, klausītāji teatri raudāja.

— Ko darīt, maestro. Viss pāiet. Un tagad, lūk, jāmirst badā.

— To nedrīkst tā atstāt, — dziedatāja uztraucās.

— Liktenis. Dzīvot uz lauriem, — nomirt uz salmiem.

— Ja, bet to nedrīkstam pielaut.

— Izgudro kaut ko.

— Ir jau gatavs. Ne es izgudroju. Senāk to pašu darija Malibrans un Bozio. Šeit, lūk, tagad tik daudz angļu un amerikāņu. Maestro, tu man drusku palidzi.

Zina piecēlās un piegāja pie ubaga.

— Caro Arnaldi — vai jūs varat man uz ģitares akkompōnēt Džiļdas ariju? «Rigoletto» otrā cēlienā?

— O, ja... Senāk šai operā tiku dziedājis. Bet gītare ir manas slavas turpinājums. Tagad šīs stīgas mani uztur. Lai gan pusbadā, bet tomēr mani līdz šim vēl nav pacēlušī no Leonardo (Leonardo da Vinči pieminekļis uz lielākās pasaulē operas «La Scala» laukuma Milanā) marmorpakāpēm, kā manu draugu Lombardi. Taisni pretīm Skalai, kur viņu agrāk ar tādu godu sagaidīja un pavadīja.

Un, piepeši, neko tamlīdzīgu nesagaidīdami, laimīgie turisti, Itālijas nakts klusumā izdzirda skumjās Verdi operas skaņas.

Visapkārt klusums.

Tikai koku lapas pa laikam iedrebās un ezera vilniši glaužās pie baltajiem ostas akmeņiem. Visi, kas dzīvoja viesnīcā, iznāca laukā. Uz balkoniem parādījās baltas ēnas. No tumšajām platanu un cipresu paēnām tikko manāmi izvirzījās laimīgie pāriši.

Zina šai nakti dziedāja tā, kā nekad. Katrā akkordā bij jūtami viņas pašas pulsa sitiēni un es neatceros tik aizraujošu ovaciju, ar kādām to uzņēma klausītāji.

— Lūdzu jūsu cepuri, siņjor Arnaldi.

Kungi, tā «publiku» uzrunāja angļu valodā. Ienākums kādreiz slavenam, bet tagad badā nīkstosam artistam par labu.

(Turpmāk beigas).

M. Augusts

Atskats uz pirmiem 5 visp. dz. svētkiem.

V. vispārējie dz. svētki.

(13. turpinājums.)

Dziesmu svētki palika par latvju kulturelās dzīves tradīciju. Viņu sarīkošanā apvienojās dažādu šķiru darbinieki, kuŗi nestāvēja uz kādu intrešu savlabuma viedokļa, bet bij spējīgi uz pilnīgu, nesavtīgu, plašu un vispārēju labuma virzītu kopdarbību. Darbojās personības, kuŗi savā darbā ielēja dziļākas domas un centienus, kuŗi juta un dzīvoja savai tautai. Jo dziļu saviļņojumu un jaunu spēku visam mūsu kulturelās dzīves ritmam ienesa sevišķi trešie un ceturtie dziesmu svētki. Svētki bij priekšzīmīgi organizēti un liecināja, ka tauta prot apvienoties, izjūt, ka vienībā spēks un ka tā veic nepieredzētu kultūras darbu. Tie izdevās, ka pacēlās balsis — tādus svētkus

vairs nepiedzīvosim. Gan to laiku dziesmu svētku šūpli — Vācijā arī tika svinēti tradicionālie dziesmu svētki viņu hallēs, tomēr tie neapvienoja plašākus tautas slāņus — bet galvenā kārtā tikai pilsētu koņus. Bet tik grandiozi svētki, tik milzīgās skaņu pilis un ar tik plašu programmu un dziļāka satura dziedājumiem, izpildītiem dziļāku muzikālu izpratni no visplašākiem tautas slāņiem, nekur vēl nebija piedzīvoti. Svētki sniedza daudz ierosinoša arī pārējās kultūras dzīves nozarēs. Atvērās jauni darba ceļi garīgās attīstīšanas veicināšanā, piekopjot muziku, teātri, bibliotēkas, priekšlasījumus. Kopdarbības sajūta tomēr turpmāk vairs tā nesekmējās. Dažādām latv. šķirām radās dažādas domas, pretejas saimnieciskas intreses un grupas. Izauga laba daļa no mūsu jaunatnes, kas meklēja jaunas idejas un kultūras ceļus, cīnījās par valdošām atziņām pie citām tautām, un pieklāvās tā saucamai jaunai strāvai. Līdz ar to šķirojās latvji garīgā dzīvē — uzskatos par mākslu, zinātni, reliģiju, naktnes ideāliem. Jauno rakstnieku un darbinieku lielais vairums pulcējās ap «Dienas Lapu» un blakus idejiskiem cīnītājiem gāja realistiskais virziens. Radās ar to pilsētās un arī zemniecībā šķiru gaiss, partijas... Jo rosīgu darbību, blakus «māmuļai» attīsta arī citas organizācijas un mazākas biedrības, kuŗas iet savus īpatņus patstāvīgus ceļus politiskā un kultūras dzīvē. Starp tādām minamas Pēterb. Ārrīgas dzied. biedrība, Atturības biedrība «Auseklis», Rīgas Latv. amatn. palīdz. biedrība, arī viena otra provinces biedrība u. t. t. Pāriet gadi 5 un ierosina nāk. V. vispār. dz. svētku sarīkošanu tie koņi, kuŗi svētkos piedalītos un kuŗi, izvēlot savus priekšstāvjus, tad ar būtu svētku rīkotāji un saimnieki. 1901. g. Pēterb. Ārrīgas dz. biedrība izsūta uzaicinājumus visām latv. dzied. biedrībām un koņiem. Atsaucās 80 koņi ar 5000 dziedātājiem par dz. svētku sarīkošanu, pie kam garantu veidā svētkiem bija nodrošināts materiālais stāvoklis. Uzņēmums, kā likās, bija jau pilnīgi nogatavojies, bet krievu vara (iekšlietu ministrija) iejaucās un svētkiem netika dota atļauja. Neraugoties uz to, koņi dzīve, sevišķi uz laukiem, arvien vairāk uzplauka.

(Turpmāk vēl).

Kā Krievijā pārveido operas.

(Maskavas Dailes teatra direktora Nemiroviča Dančenko domas).

Ievietojam no «Atpūtas» p. g. 50 num., sakarā ar mūsu Nacionālās operas 100. Karmenas izrādi, sekošu rakstu:

Jau sen pirms revolūcijas K. Staņislavskim un Dančenkam bija asa sajūta, kā naturalisms uz skatuves mākslīgi radīts; ka visi uzdevumi, ko stādīja dibinot Maskavas Dailes teatri, piepildīti, un atbrīvots ceļš jauniem meklējumiem.

Operai Krievijā bija pietiekošs skaits dziedātāju un dejtāju, bet nebija neviena sintatiska aktiera. Skatuve, kā dramatiskā tā muzikalā, pieder aktieriem. Krievijā ir lieli mākslinieki, kuros vienādi augstu stādams kā dziedātājs un kā aktieris-tēlotājs: tas ir Šaļapins. Bet viņš stāv vientulis. Nemoroviča Dančenko vēlēšanās bija radīt skatuvi muzikalām aktierim.

To varēja sasniegt tikai ar skolu, kuŗa dotu jaunus aktierus, muzikus un dziedātājus, brīvus no jeb kuŗas rutinas. Bij jāķerās pie tās pašas metodes, ko savā laikā pielietoja Maskavas Dailes teatri. Kas mums bija likums cīņība pret mākslu un disciplīnu, tas arī tagad, dibinot jaunu muzikāl-dramatisku mākslas skolu («Studio»), tika uzskatīts kā pamata princips. Pēc ilgas un rūpīgas gatavošanās uzvedām pirmo opereti — «Angot kundzes meita». No šīs franču operetes paturējām tikai Charla Lecoga muziku; libreto, melīgu un nederīgu, kā jau bija visi libreto, pilnīgi pārstrādājām. Operetu šablonus tekstā un spēlē izskaudām. Dzejnieku Ange Piton pārvērtām par galveno figuru. Dzejnieka dziesmiņa kļuva par ievada motīvu. Tāds bija pirmais mēģinājums.

Panākumi pārsteidza mūs pašus. Tā kā mēs nešķirojām «lielos» un «mazos» aktierus, tad ļoti daudzus ievērojamus Dailes teatra aktierus izlietoja mūsu skatus, lai jaunie mācītos no viņiem dabīgu izturēšanos.

Izrādījās, kā esam gājuši pareizo ceļu. Opereti uzvedām 262 reizes.

Nu uzdrošinājamies pieskārties istajai operai: «Karmenai», tas ir — ķerties pie Bizē un Marimē, bet nevis pie pasaules slavenā libreto. Mēs radījām jaunu libreto — «Karmensita un kareivis», no kuŗa attālinājām visu konvencionāli-operisko. Beidzot nu man bija tēlotāji, kuŗus varēja saukt par sintatiskiem aktieriem. Kas pazīst «Karmeni», un redz mūsu «Karmensitu un kareivis», tam vienīgi Bizē muzika liek atcerēties veco libreto. Dančenko ievada jaunu kori, kuŗš ar sevišķu

limeni atšķirts no galvenām personām, atspoguļo dramatisko darbību, un zināmā mērā tuvojās antisko košu simbolikai». Tā pats Dančenko raksturo pārgrozījumu jeb savu jaunievedumu.

Sakarā ar «Karmenes» 100. izrādi mūsu Nacionālā operā, jāvaicā: kas pie mums darīts? jeb vēl aizvien redzam to pašu veco, konvencionālo «Karmenu»?

Muzikalā dzīve Latvijā.

No Madonas. Ar tradicionālo «Skolnieku vakaru» (pēdējie notiek palaikam 2 reizes gadā) Madonas vidusskola bij 13. dec. sapulcinājusi «Izglītības biedrības» telpās lielāko daļu no mūsu apriņķa pilsētiņas inteligences. Programa bij ļoti plaša — 29 numuri — un viņas izpildīšana aizņēma gandrīz 3 stundas.

Vijoļu un klavieru gabali noritēja videji, pa daļai visai vājo instrumentu dēļ, kas jāsaka sevišķi par klavierēm. (Bet kuņ lai ņem labākas, ja skolai līdzekļu trūkst.) Turpretī teicami, gandrīz bez izņēmuma, izdevās visi dziedāšanas numuri, no kuņiem atzīmēsīm kā izcilu izpildījumus «Čigānu kori» iz Vebra «Precioza», tad «Meiteņu kori» iz Čaikovska «Jevgenijs Oņegins» un «Nāk ziedonis» iz Sen Sansa «Simsons un Dalila». Ja pieskaitam vēl skaisto ganu duetu «Chloja un Dafnis» iz Čaikovska «Piķa dāma», pašdarinātos kostimos, tad jānāk pie slēdziena, ka klausītāji pārdzivoja, bez šaubām, daļu no operas. No citām dziesmām labāko iespaidu atstāja Šuberta «Barkarola» un E. Dārziņa «Nāc man līdz» ar teicami izvestām niānsēm. Lielu jautribu sacēla «Skatuves deja» mūsu tautiskos apģērbos un R. Blaumaņa traģikomiskā dzeja «Asiņains gals» teicamā izpildījumā.

Vakaru pušķoja vēl ritmiski — plastiski izpildījumi, visjaunākos paņēmienos.

Madonas vidusskolai ir savs skolēnu pūtēju orķestris un viņa gatavo arī savu stīgu orķestri. Minētā pūtēju orķestri ņem dalību pāri par 20 skolēniem, kuņ tad arī spēlēja vakaru noslēdzot ar deju.

Vakars liecināja, ka tagadējais Madonas vidusskolas direktors Sprūde muzikas un skatuves mākslas veidošanā iet pa agrākā direktora Dobiļa pēdām. Atzinība jāizsaka arī šā vakara priekšnesumu vadītājiem — kora vadonim N. Feldmanim, bez tam citiem vidusskolas darbiniekiem. Bez šaubām

visam spīdēja cauri arī pašu skolēnu pašdarbība no skatuves līdz tējas galdam un garderobei.

Mūsu skolas sāpīgi sajūt krietnu instrumentu trūkumu. Te sabiedrībai kā arī kultūras fondam būtu jānāk talkā. T. V.

4. janvarī Nač. operā uzstājas čello virtuozs Pjati-gorskijs ar R. Štrausa, Dvoržāka un Čaikovska darbiem. Pjatigorskis vārda pilnā nozīmē virtuozs uz sava instrumenta ar absolūti tīru, dziedošu toni, zolidu tehniku un apdāvināts ar iekšējo izjūtu. Skaisti, sapņaini sevišķi viņa piano. K. Martinovskis.

Muzikalā dzīve ārzemēs.

Anglijā reti lētus simf. koncertus sākusi rīkot Hastingsa pilsētas valde ar savu orķestri: ieeja maksā tikai vienu pensu (ap 10 sant.).

Londonas vēsturiski ievērojamais opernams «Covent Garden» šodien atkal izīrēts kā deju zāle, jo londoniešiem pastāvīgas operas nav.

Angļi jau no seniem laikiem lieli oratoriju cienītāji, arī vēl tagad, tas redzams bija no «Karaliskā koņa» koncerta (izpildīja Mendelsona oratoriju «Elija») — lielā Alberta zālē (10.000 vietas) bija pilna, kamēr simf. koncerti reti, kad var piepildīt Kvinsholu — 2500 vietas.

Pēc jaunākām ziņām, Anglijā pašlaik ir 9.400 muz. skolotāju, 2.200 muz. tirgotāju, 190 izdevēju, 45 nošu spiestuves un 216 klav. fabrikas.

Argentīnas muzikalās dzīves centrs ir Buenos-Airesa, kurā darbojas sek. organizācijas: «Vagneriana», Argentīnas kamer muzikas b-ba, «Diapasons» un «Mākslas draugu b-ba», kuŗas rīko seriju koncertus ar klasisko un moderno, instrumentālo un vokālo muziku. Simf. muziku sniedz «orķestantu b-ba», dibināta pirms 4 gadiem; pēdējos 2 gadus par diriģentu bija E. Ansermets, plaši pazīstamais franču diriģents no Šveices. Par nozēlošanu šī orķestra sesona ilgst tikai 3 mēnešus. Programmas ievērojama vieta ierādīta arī Argentīnas komponistiem: Villiams, Aguirre, Palma, Castro, de Rogatis, Drangosch u. c.

Sakarā ar operas 100 g. jubileju Amerikā, laikraksti sniedz tuvākas ziņas par pirmo operas izrādi Ņujorkā, 29. nov.

1825. g. Šo izrādi sarīkoja itaļu dziedātājs un komponists Garcia ar savu meitu Mariju un dēlu Manuelu. Publika un prese izrādi (Rosini «Seviljas bārdzīnis») uzņēmusi ar lielu piekrišanu, bet tā kā izrādes notika itaļu valodā, kuŗu angļi nesaprata, tad trupai sāka iet vāji ienākuma ziņā un pēc 70 izrādēm bija jābankrotē. Lai uzlabotu materialo stāvokli Garcia piespieda savu meitu apprecēt tirgotāju Malibranu, bet pēc kāzām izrādījās, ka tas ir arī bankrotējis. Marija Garcia-Malibran atgriezās atkal uz skatuvi, gūstot lielu slavu un bagātību kā Amerikā, tā arī Eiropā. 1836. g. viņa apprecējās ar slaveno vijolnieku Berio. Marijas jaunākā māsa Pauline Viardot-Garcia guva slavu kā dziedātāja Parizes operā (Meierbera laikos) un pēc tam kā slavena dziedāšanas skolotāja. Ne mazāk ievērojams dzied. pedagogs bija Manuels Garcia, kuŗš pēc bankrota Ņujorkā atstāja skatuvi, lai nomestos uz dzīvi Londonā, kurp pie viņa brauca mācīties daudzi slaveni dziedātāji (mira 1906. g., būdams 101 g. vecs). Interesanti atzīmēt, ka Ņujorkas pirmizrādē apbrīnots priekš tiem laik'ēm lielais orķestrs: 7 vijolisti (to skaitā arī diriģents), 2 brāčisti, 3 čellisti, 2 basisti, 2 fleitisti, 2 klarnetisti, 1 fagotists, 2 mežradznieki, 2 trompetisti, viens spēlētājs uz sitamiem instrumentiem un viens pianists.

Varšavas opera 29. aug. atklājusi sezonu ar jaunu operu — «Zigmunds Augusts», komonista T. Jateiko darbu. Saturā — epizodes iz karaļa dzīves (16. g. s.); muzika guvusi piekrišanu ar melodiju svaigumu un instrumentācijas spožumu.

Jaunās poļu komponistu paaudzes vadonis L. Rožickis iesācis (avizē «Varšavas Kurjers») cīņu par nacionālo muziku, uzstādamies pret Varšavas Filharmoniju un konservatoriju, piekopj galvenā kārtā ārzemju muziku.

Amsterdamas pilsētas valde piespriedusi lielus pabalstus muzikas iestādēm: 107.000 florinu (1 fl. apm. 2 lati) koncertu b-bai «Concertgebomo», jo ta sarīko vismaz 35 tautas koncertus, 2 korim pa 4000 fl., 1 korim 3000 fl., Muzikas b-bai 7500, kādam stīgu kvartetam 500, dzied. b-bai «Cecilia» 2000, mākslinieku pulciņam 10.600 u. t. t. Bez tam 15.000 fl. izsniegs kā pabalstu trūcīgiem māksliniekiem un 12.500 fl. rezervēti neparedzētiem mākslas notikumiem.

Barselonas (Spanijā) teatra direktors sarīkoja konkursu operu komponistiem; godalgu (5000 pesetas) guva komponists Vinē. Konkursā piedalījās 23 komponisti ar tikpat operām. Teatru direkcija nākotnē sarīkos jaunu konkursu, starptautiskā apmērā.

Pragā noturētā starptautiskā kongresā nolēma radio priekšnesumus uzskatīt kā parastos koncertus un komponistu autoru-honorarus iekasēt tādā pašā apmērā.

Čekoslovākijas prezidents Mazariks pieņēmis vijolistu Hubermani, lai iepazītos ar «Eiropas Savienoto valstu» ideju, kuŗu Hubermans pēdējos mēnešos sācis propagandēt laikrakstos.

Roterdamas pilsētas valde pabalsta savu filharmonijas orķestri ar 10.000 florina, «Itaļu operu» — 5000 fl. un «Kooperatīvo operu» — 5000 fl.

Vācijā amerikāņu džēsmuzikai pretinieks radies S. Vagnera personā, kādā runā pa radio viņš uzaicinājis vācus boikotēt šo importa preci, piekopt labāk savu muziku, un dejot vecu veco valceri.

Vīnē pieminēja nesen mirušo komponistu L. Fallu ar ne-laika populārās operetes «Keizariene» izrādi. Šī izrāde bija pirmā, kuŗā šo opereti uzveda oriģinalveidā, jo keizara režīma laikā uz cenzuras pavēli saturs bija jāmaina, centralās figuras keizarienes Marijas Terezes dēls.

Vīnes vēsturiski ievērojamā Vēringa kapsēta, kuŗā bija reiz paglabāts Bečovens un Šuberts (vēlāk viņu mirstīgās atliekas pārveda uz goda kapiem centrālajā kapsētā, palika tikai kapu pieminekļus, tagad pārvērsts par skaistu parku, nosaucot to Šuberta vārdā. Ik dienas staigātāji apmeklē abu muzikas ģeniju pieminekļus; traucējošu iespaidu atstāj tikai dzērienu kiosks, kuŗš uzcelts tieši pie kapiem.

Aleksandrijā (Eģiptē) uzbūvēts jauns teatrs, kuŗā par operu diriģentu saistīts pazīstamais komponists P. Maskanji.

Norveģijas karalis apbalvojis rīdziniekiem pazīstamo diriģentu G. Šnefogu ar Sv. Olava ordeņa komandiera krustu.

Stokholmas karaliskā operā bija paredzēts uzvest itaļu komponista Zandonai operu «J. Cavaliere di Ekebu», kuŗas saturs ņemts no Zelmas Lagerlef noveles «Gesta Berlings»; bet tā kā Lagerlef prasīja dažas pārmaiņas tekstā, Zandonai atteicās operu uzvest.

Krievu diriģents Kusevickis iesācis sesonu ar paplašinātu orķestri: 18 pirmās vijoles, 16 otrās, 13 altī, 10 bases u.t.t.

Ņujorkā pa vasaru ievērojamākie simf. koncerti bija Levisona «Stadiumā», kur jau 8 gadus koncertē Ņujorkas Filharm. orķestrs. Patīkamā apkārtnē un laba muzika dažu vakaru pulcināja ap 10.000 klausītāju. Starp izpildītām kompozīcijām izcilus jāatzīmē Bethovena IX. simfonija, kuŗas izpildīšanā piedalījās 1000 dziedātāju liels koris.

Amerikas slavenais vijolists Miša Elmans nesen Parīzē nopircis par 10.000 mārc. sterl. (ap Ls 200 000) vijoli, kuru Stradivariuss būvējis 1717 gadā. Kādreiz šis instruments piederējis arī slavenai francūzietei Récamier kdzei. Šī vijole skaitās labuma ziņā par trešo starp Stradivariusa taisītiem vijolēm. Pirmās divas, tās slavenākās, netiek vairs lietotas, bet glabājās muzejos, viena Londonā, otra Ņujorkā.

Išla, mazais kurorts Austrijā, palicis slavens, ka tur katru vasaru uzturas ievērojamie operetu komponisti un dziedātāji; piem. pag. vasarā tur dzīvoja F. Lehars, E. Kalmans, L. Fals u. c. Šeit savā laikā dzīvojis «valsu karalis» J. Štrauss; ta dzimumdienas 100 g. jubileju pag. vasarā operetu mākslinieki novīnēja ar speciālu koncertu, J. Štrausa vārdā ir nosaukta arī viena no vietējām alejām.

Zalcburgā ar tuberkulozi miris (41 g. vecumā) viens no apdāvinātākiem Vīnes moderniem komponistiem — K. Horvics. Viņš bija Šenberga skolnieks un darbojās kā galvenais diriģents vācu operā Pragā. Slimības dēļ pēdējos gados bija zaudējis dzirdi.

Amerikas Nac. Muzikas Līga noorganizējusi sevišķu dzīvokļu biroju, kas apgādā dzīvokļus muziku studējošiem: sastādīti saraksti par personām, kas labprāt tos uzņemt savos dzīvokļos par mērenu maksu, ar vai bez klavieru lietošanas.

Maskavas operas izrādes projektē izplātīt pa radio arī Eiropā; sarunas iesāktas jau ar Angliju.

Maskavas Lielajā teātrī noticis koncerts par godu ārzemju viesiem, sakarā ar Zinību Akadēmijas 200 g. jubileju. Koncertā piedalījies simfoniskais orķestris (100 muziķu), jaukts koris (ap 100 dzied.), balets (40 dejotāju) un liels skaits zolistu.

Leņingradā 10 aug. A. Glazunovs svinēja savu 60 g. jubileju. Šinī gadā (1925) pagāja arī 40 g., kamēr viņš sācis darboties muzikas laukā. Maskavas «Rosfel» simf. koncerti atklāja sezonu ar Glazunova darbu koncertu, paša autora vadībā.

Austrija svinēja sava slavenā «valceru ķēniņa» Johana Štrausa 100 g. nāves dienas piemiņu (25 okt.) ar koncertiem, veltītiem šī komponista darbiem. Vīnes pilsētas valde savā namā atklāja Štrausa izstādi, ar piesistu piemiņas tafeli pie nama, kurā dzīvojis nelaiķis, komponējot «Zilo Donavu». Valsts opera uzveda opereti «Fledermaus».

Vinē nomiris 16. sept. viens no ievērojamākiem operetu komponistiem — L. Fals. Dzimis 1873. g. Olmicā, kā kara kapelmeistara dēls, muziku mācījās vispirms pie sava tēva, tad Vīnes konservatorijā. Savu mākslinieka gaitu sīka kā diriģents teatros Berlīnē, Hamburgā un Ķelsē. Viņa pirmā opera «Denize kundze» uzvesta Berlīnē 1902. g., bet plašāki pazīstams kļuva tikai ar operetes «Jautrais zemnieks» uzvedumu (1902. g.) Tajā pašā gadā Vinē uzveda arī viņa populārāko opereti «Dolarprincese». Tai sekoja vesela rinda citu, no kuņģam visvairāk sekmes guva «Die geschiedene Frau», un pēdējais darbs «Pompadur kdze» (1923. g.) P. K

Preses apskats.

«Latvī» par kopmēģinājumu 13. dec. L. Ģildē kāds korists raksta:

Pērnā gadā atliktās dziesmu dienas tuvojās ātrāki, nekā sagatavošanās darbu veikšana. Atlikuši tikai 6 mēneši. Apziņigos dziedātājus nospiež rūpes par labām sekmēm. Rūpes un šaubas neizdzēsa arī svētdien sarīkotais Rīgas un tuvākās apkaimes koru kopmēģinājums Lielajā Ģildē. Patikami atzīmēt tos, kuri ieradās precīzi un izturēja mēģinājumu līdz galam. Priecīgi būtu zirot, ja visi to ievērotu. Bet diemžēl bija daudzi, kuri pēcpusdienā vairst neieradās, un vēl jo lielāks to skaits, kas ieradās ar vairāk stundu novēlošanos. Daudzi no šiem nemaz nepiestājās savas balsis pulciņam, bet čaloja mēģinājuma laikā ar saviem kavalieriem resp. sirdsdraudzenem. Cik daudz mums vēl trūkst no kulturelo tautu labās audzināšanas pazīmēm.

Dekoratīvie svētku kuplinātāji diemžēl nav trūkuši nevienos dziesmu svētkos. Tikai šinis svētkos, — spriežot pēc pirmā kopmēģinājuma, šī šķira rādas progresējusi. Uz to vēršama diriģentu kungu uzmanība. — Bet mēs, vecākie dziedātāji, griežamies pie koleģiem ar lūgumu: būt pret mums saudzīgākiem un nākamā kopmēģinājumā mūs mazāk traucēt ar nemītošo staigāšanu un čalošanu kopmēģinājumu laikā. Tai daļai, kuru nespēj sajūsmināt ne muzika, ne svētku labās sekmes, pat ne diriģenta zizlis, — par flirtam derīgām ieteicamas plašās L. Ģildes trepju telpas.

Vispār. dziesmu svētku lietā «Latvijas Sargs» (17. dec.) izsakās: Dziesmu svētku izredzes, spriežot pēc lauku dziedātāju koru noskaņojuma un kopmēģinājumu mākslinieciskiem pa-

sākumiem, modina dibinātas bažas. Vispārējā sajūsma, sakarā ar dažu koru nostādīšanu privileģētā stāvoklī, (trešā dziesmu svētku dienā uzstāsies tikai tie kori, kuri būs iestudējuši modernās dziesmas), lielā mērā mazinājusies. Daudzi lauku kori pavisam atteikušies no kopmēģinājumu apmeklēšanas. Domājams, ka tie nepiedalīsies arī dziesmu svētkos. Samazinājies arī koru dalībnieku skaits. Bez kopmēģinājumu apmeklēšanas, kā zinams, laba svētku izdošanās grūti iedomājama. Par vēlu meklēt pēc cēloņiem. Lai kādi arī tie nebūtu, pieteikušos dziedātāju moralisks pienākums ir — visiem spēkiem sekmēt visp. dziesmu svētku izdošanos, jo no tiem par mūsu kulturelo gatavību spriedis netikvien Latvijā, bet arī ārzemēs.

Žurnālā «Muzika» daži raksti pelna ievēribu. Par nelaiku E. Dārziņu raksta Bobkovics «Dažas atmiņas par Emili Dārziņu», un Graubiņš par traucēkliem skolotāja darbā skolas dziedāšanā. Pēdējais dod padomu ievest labu mācības grāmatu skolēniem ar zistemātiski un metodiski iekārtotu mācības vielu. Alfreds Kalniņš sniedz savus «Novērojumus novadu dziesmu svētkos.» Leontīna Blekte par Jurjānu Andreja piemiņas svinībām. Vēl atzīmējami Šnabeļa raksts (vācu valodā) «Deutsches Musikleben in Lettland» un «Русские артисты за границей» (krieviski).

Somu karoga dziesma. Helsinkos pag mēnesī kādā lielā rautā, kurā piedalījās ap 1500 pers., somu kadetu koris nodziedāja pirmo reizi somu karoga dziesmu, kura uz klātesošiem atstāja ļoti lielu iespaidu. Dziesmai vārdus uzrakstījis somu rakstnieks Koskinens, bet muziku komponējis Kilpinens. Somi turpmāk vienmēr dziedās šo dziesmu karogu pasniedzot. Dziesma aicina stāvēt un mirt par balti-zilo karogu, par kuru jau miruši labākie somu dēli. somu sirds esot skaidra kā sniegs (baltā krāsa) un debess (zilā). Brīvība viņiem dārgāka par visu. Dziesmai trīs panti un piedziedājums, kurš aicina (somu) karogam plivojot cīnīties un mirt par savu tēvu zemi.

«Latvis».

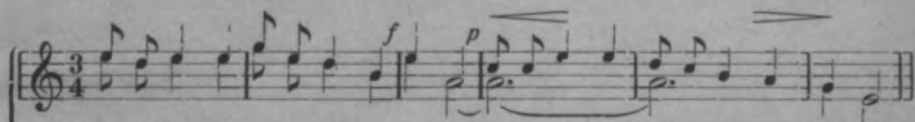
Peeci wilki.*)

Taut. dī., ufr. Kuldīgas apr.

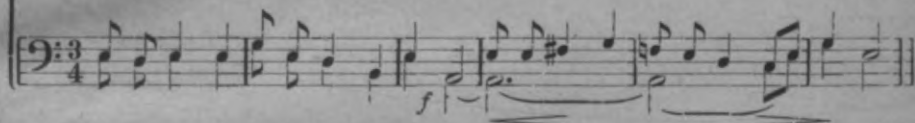
784

Palēni.

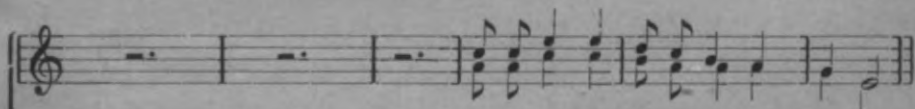
Wiru korim no **Wiegneru Ern.**



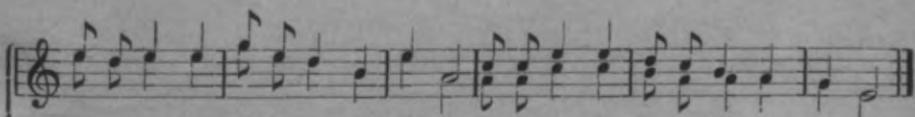
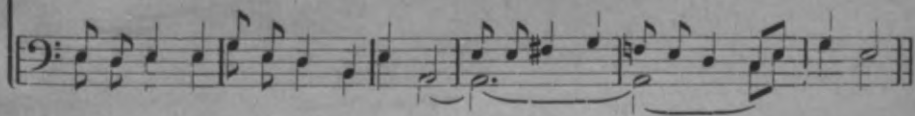
1. Pee-ci wil - ki wilku wil - ka, ew-ra! pa sli-de - nu e - le - ri - ņu - hm, hm.
2. Tris bij kal - ti, diw nekal - ti, ew-ra! wi - si pee - ci pār - te - ce - ja - hm, hm.
3. Pee - ci pui - šī ceemā jā - ja, ew-ra! fel - tai - ni - tes lū - ko - tee - si - hm, hm.



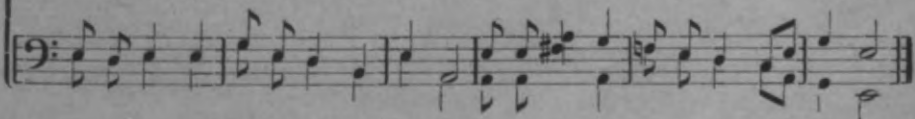
4. Tris bij drukni, di - wi smuidri, ewra! wiseem cauna ce - pu - ri - tes - hm, hm.
5. Waj bij drukneem wārtus celti, ewra! waj kume - jus peetu - re - ti - hm, hm.



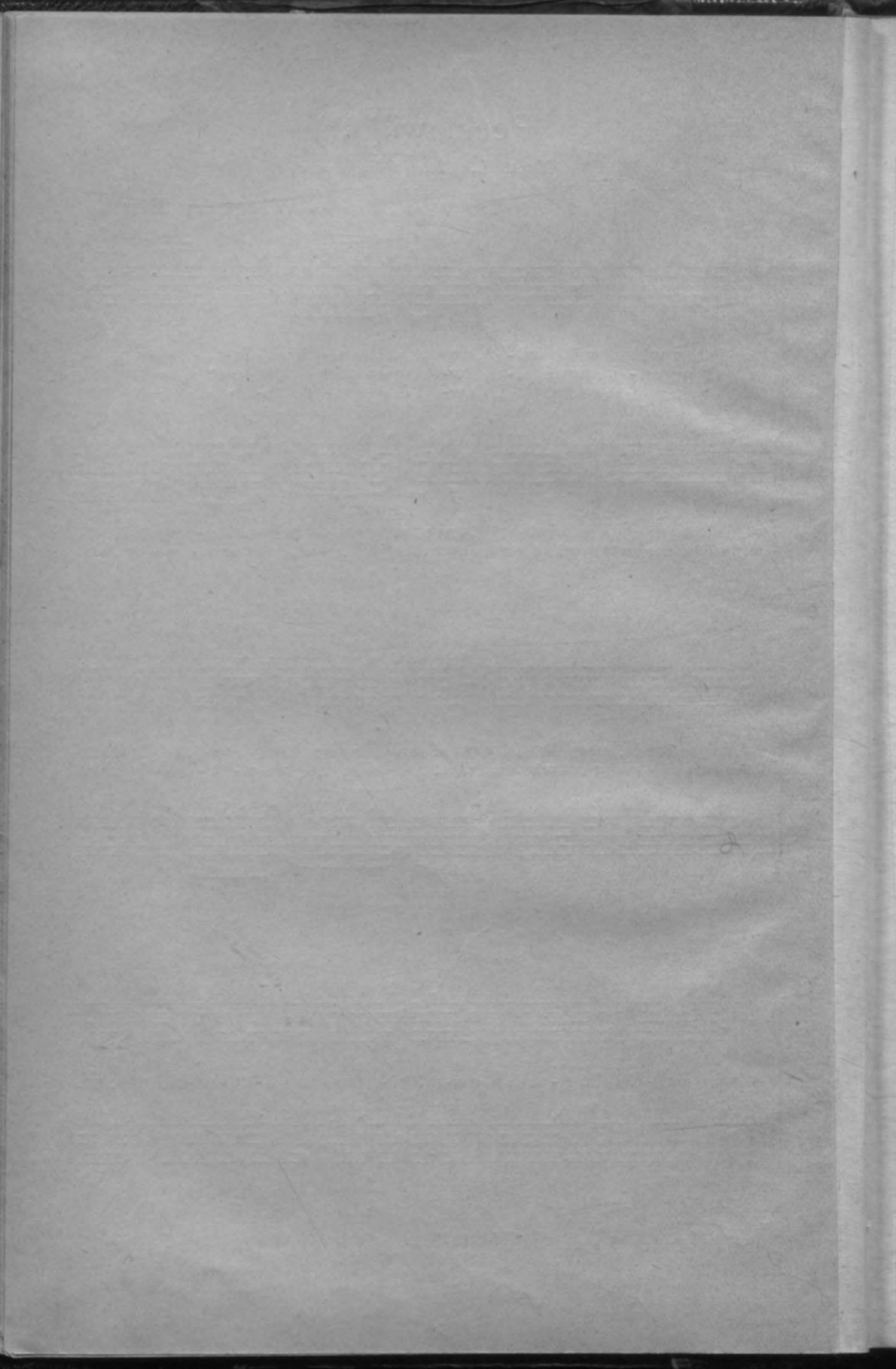
6. Druknee cē - la, wārti lū - fa, ew-ra! smuidree atcelt newa - rē - ja - hm, hm.
7. Nāc meiti - ņa, at - cel wārtus, ewra! es māmi - ņai ten - ci - nā - šu - hm, hm.

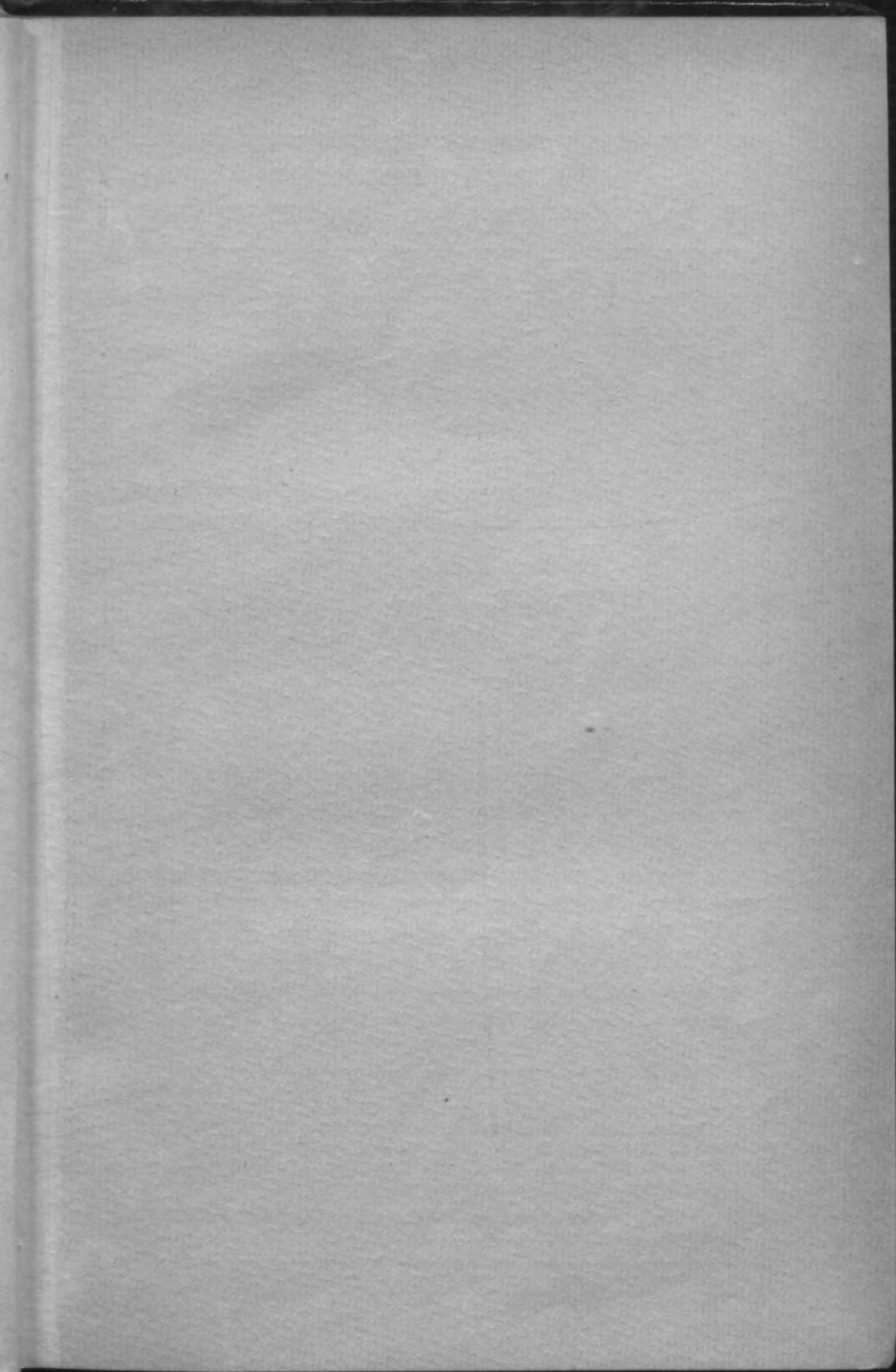


8. Es māmi - ņai ten - ci - nā - šu, ew-ra! būsī ma - na lī - ga - wi - ņa, - hm, hm.



*) If krājuma „Latwija“ ifd. 1873. g.





VIEGNERU ERNESTA FONOLOĢIJAS INSTITUTS

Institutā izglīto muzikālu bērnu dārzu vadītājus, muz. un dzied. skolotējus un fonoloģijas priekšmetu pasniedzējus. Mācības priekšmeti: muz. dzirdes attīstība pēc Viegnera metodes, klavieres, dziedāšana, vijole, muz. teorija, psiholoģija, estētika un muzikas vēsture. No jauna pieaicināti pirmklasīgi mācības spēki klavieru, daiļdziedāšanas un muzikas teorijas klasēs.

Pie instituta priekšzīmīgs muzikāls bērnu dārzs.

Iestāties var katrā laikā. Pieņem ikdienas no pulkst. 12—2 un no 5—6,
Stabu ielā 20, dz. 1.

Brīvmākslinieces pianistes

N. Kārkliņ muzikas kursi.

Pasniedz: klavieru spēlēšanu, tā grupās, kā arī atsevišķi, muzikas teoriju, harmoniju, kontrapunktu, enciklopediju, instrumentsciju, muzikas vēsturi, estētiku, koŗa vadīšanu.

Brīvmākslinieks Pēterpils un Maskavas operu dziedātājs

Jēkabs Kārkliņš pasn.: SOLODZIEDĀŠANU, bals nostādīšanu, dziesmu un operu repertuara izstrādāšanu. Adr. Tērbatas ielā 20, dz. 7.

Pieņem darbdiēnās no plkst. 12—14 un 15—17. Tālrunis 72-20.

VIEGNERU ERNESTA klavierspēles

un abzolutās dzirdes attīstības pamatkurss 4 burtnicās.

Iznākuse 1. burtnica K. Reinholda nošu izdevniecībā, Rīgā, Brīvības bulv. 1. — Maksā Ls 2.40.

N. B. Par šo izdevumu mūsu ievērojamākais klavieru pedagogs prof. L. Bētiņš dod šādu atsauksmi: «Starp jaunām klavierskolām Viegnera darbs ieņem jo ievērojamu vietu un to patieŗi var nosaukt par jaunu darbu. Šī pirmā burtnica sniedz apbrīnojami daudz materialus un paskaidrojumus pasnieŗšanas ziņā. Gaidīsim turpmāko burtnieŗu iznākšanu, pēc kam būs iespējams par šo darbu visumā dot galīŗu spriedumu».

Tāpat arī dabujama pie K. Reinholda VIEGNERU ERNESTA „Pirkstu ģimnastika“ klavierēm. Cena Ls 1.20.